

Ständige sekreteraren

SVENSKA
AKADEMIEN

Pressmeddelande
9 oktober 2008

Nobelpriset i litteratur år 2008

Jean-Marie Gustave Le Clézio

Nobelpriset i litteratur år 2008 tilldelas den franske författaren Jean-Marie Gustave Le Clézio

”uppbrottets, det poetiska äventyrets och den sinnliga extasens författare, utforskare av en mänsklighet utanför och nedanför den härskande civilisationen”.

SVENSKA AKADEMIEN

Biobibliografisk notis

Jean-Marie Gustave Le Clézio föddes den 13 april 1940 i Nice, men både föräldrarna hade starka släktband med den en gång franska kolonin Mauritius, erövrade av britterna 1810. Le Clézio flyttade vid åtta års ålder tillsammans med övriga familjen till Nigeria, där fadern blivit kvar som läkare under andra världskriget. På den månadslånga båtfärden till Nigeria påbörjade han sin skrivarkarriär med två små böcker, *Un long voyage* och *Oradi noir*, som till och med innehöll en lista över ”kommande böcker”. Han växte upp med två språk, franska och engelska. 1950 återvände familjen till Nice. Efter studentexamen 1957 studerade han engelska vid universitetet i Bristol 1958-59 och i London 1960-61. Han avlade grundexamen vid universitetet i Nice (Institut d'Études Littéraire) 1963, tog en högre examen vid universitetet i Aix-en-Provence 1964 och doktorerade på ett arbete om Mexikos tidiga historia vid universitetet i Perpignan 1983. Han har undervisat vid universitet i bland annat Bangkok, Mexico City, Boston, Austin och Albuquerque.

Le Clézio väckte stor uppmärksamhet med sin debutroman *Le procès-verbal* (1963; *Rapport om Adam*, 1964). Som ung författare i efterdyningen av existentialismen och *nouveau roman* var han en besvärjare som försökte lyfta orden ur vardagsspråkets degenererade tillstånd och återge dem kraften att frammana en essentiell verklighet. Debutboken inledde en svit av krisskildringar, som även omfattar novellsamlingen *La fièvre* (1965; *Febern*, 1966) och *Le déluge* (1966; *Syndafloden*, 1968), där han pekar ut förvirringen och rädslan i de stora västerländska städerna.

Redan tidigt framstod Le Clézio som en ekologiskt engagerad författare, en inriktning som accentuerades med romanerna *Terra amata* (1967; *Terra amata*, 1969), *Le livre des fuites* (1969; *Flykternas bok*, 1970), *La guerre* (1970; *Kriget*, 1974) och *Les géants* (1973). Hans slutgiltiga genombrott som romanförfattare skedde med *Désert* (1980; *Öken*, 1984), för vilken han prisbelönades av Franska akademien. Verket innehåller storslagna bilder av en förlorad kultur i den nordafrikanska öknen, som kontrasterar mot en skildring av Europa sett med de oönskade invandrarnas ögon. Huvudpersonen, den algeriska gästarbetarskan Lalla, är en utopisk motpol till det europeiska samhällets fulhet och brutalitet.

Samtidigt med dessa romaner publicerade Le Clézio de meditativa essäböckerna *L'extase matérielle* (1967; *Jordisk extas*, 1969), *Mydriase* (1973) och *Haï* (1971), varav den senare visar influenser från indiansk kultur. Längre vistelser i Mexiko och Centralamerika mellan åren 1970 och 1974 fick en avgörande betydelse för hans författarskap, och han sökte sig bort från de stora städerna för att finna en ny andlig verklighet i kontakten med indianerna. Han mötte marockanskan Jemia, som blev hans hustru 1975, samma år som *Voyage de l'autre côté* publicerades, en bok där han redovisar sina centralamerikanska lärdomar. Le Clézio påbörjade översättningen av de stora verken i indiansk tradition, som *Les prophéties du Chilam Balam*. *Le rêve mexicain ou la pensée interrompue* (1988) vittnar om hans fascination för Mexikos storslagna förflutna. Sedan 1990-talet delar Le Clézio och hans hustru sin tid mellan Albuquerque i New Mexico, ön Mauritius och Nice.

Le chercheur d'or (1985; *Skattsökaren*, 1990) behandlar stoff från Indiska oceanens öar i äventyrsromanens anda. Författarens dragning till drömmen om det jordiska paradiset framträder på senare år i böcker som *Ourania* (2005) och i *Raga: approche du continent invisible* (2006; *Raga: att nalkas den osynliga kontinenten*, 2008), den senare ägnad åt att dokumentera det liv som håller på att gå förlorat på öarna i Oceanien när globaliseringen tränger fram, den förra förlagd till en avlägsen dal i Mexiko, där huvudpersonen, författarens alter ego, påträffar en koloni av sökare som återvunnit guldålderns harmoni och lagt bort civilisationens fördärvliga bruk, däribland de vanliga språken.

Tyngdpunkten i författarskapet har alltmera förskjutits i riktning mot ett utforskande av barndomens värld och den egna släktens historia. Denna utveckling inleddes med *Onitsha* (1991), fortsatte mera explicit med *La quarantaine* (1995) och har kulminerat i *Révolutions* (2003; *Allt är vind*, 2007) och *L'Africain* (2004; *Afrikanen*, 2005). *Révolutions* sammanfattar författarskapets viktigaste teman: minnet, exilen, ungdomens uppbrott, kulturernas konflikt. Episoder från skilda tider och platser står bredvid varandra: huvudpersonens läroår under 1950- och 1960-talen i Nice, London och Mexiko, den bretonske anfaderns upplevelser som soldat i revolutionsarmén 1792–94 och emigration till Mauritius för att undkomma det revolutionära samhällets förtryck samt en slavinnas berättelse från början av 1800-talet. Inbäddad i ungdomsminnena ligger berättelsen om huvudpersonens besök hos sin farfars syster, den sista bäraren av familjetraditionen från den förlorade egendomen på Mauritius, som överlämnar de minnen han som författare skall bära vidare.

L'Africain är historien om författarens far, på en gång rekonstruktion, äreräddning och erinring av en pojkes liv i skuggan av en främling som han är skyldig att älska. Han minns genom landskapet: Afrika berättar för honom om vem han var den gång han som åttaåring upplevde familjens återförening efter krigsårens skilsmässa.

Till det senaste som flutit ur Le Clézios penna hör *Ballaciner* (2007), en djupt personlig essä om filmkonstens historia och filmens betydelse i författarens eget liv, från barndomens vevprojektorer över tonårens kult av cineastiska trender till vuxenålderns strandhugg i främmande världsdelaers filmkonst. Det senaste verket *Ritournelle de la faim* har utkommit i dagarna.

Le Clézio har även skrivit flera barn- och ungdomsböcker, som t ex *Lullaby* (1980), *Celui qui n'avait jamais vu la mer suivi de La montagne du dieu vivant* (1982) och *Balaabilou* (1985).

Litterära priser: Prix Théophraste Renaudot (1963), Prix Larbaud (1972), Grand Prix Paul Morand de l'Académie française (1980), Grand Prix Jean Giono (1997), Prix Prince de Monaco (1998), Stig Dagermanpriset (2008)

Verk på franska

- Le procès-verbal.* – Paris : Gallimard, 1963
- Le jour où Beaumont fit connaissance avec sa douleur.* – Paris : Mercure de France, 1964
- La fièvre.* – Paris : Gallimard, 1965
- Le déluge : roman.* – Paris : Gallimard, 1966
- L'extase matérielle .* – Paris : Gallimard, 1967
- Terra amata.* – Paris : Gallimard, 1967
- Le livre des fuites : roman d'aventures.* – Paris : Gallimard, 1969
- La guerre.* – Paris : Gallimard, 1970
- Haï.* – Genève : Skira, 1971
- Mydriase.* – Montpellier : Fata Morgana, 1973
- Les géants.* – Paris : Gallimard, 1973
- Voyages de l'autre côté.* – Paris : Gallimard, 1975
- L'inconnu sur la terre.* – Paris : Gallimard, 1978
- Vers les icebergs.* – Montpellier : Fata Morgana, 1978
- Voyage au pays des arbres.* – Paris: Gallimard, 1978
- Mondo et autres histoires.* – Paris : Gallimard, 1978
- Désert.* – Paris : Gallimard, 1980
- Trois villes saintes.* – Paris : Gallimard, 1980
- Lullaby.* – Paris : Gallimard, 1980
- La ronde et autres faits divers.* – Paris : Gallimard, 1982
- Celui qui n'avait jamais vu la mer ; suivi de La montagne du dieu vivant.* – Paris : Gallimard, 1982
- Balaabilou.* – Paris : Gallimard, 1985
- Le chercheur d'or.* – Paris : Gallimard, 1985
- Villa Aurore ; suivi de Orlamonde.* – Paris : Gallimard, 1985
- Voyage à Rodrigues.* – Paris : Gallimard, 1986
- Le rêve mexicain ou la pensée interrompue.* – Paris : Gallimard, 1988
- Printemps et autres saisons.* – Paris : Gallimard, 1989
- La grande vie ; suivi de Peuple du ciel.* – Paris : Gallimard, 1990
- Onitsha.* – Paris : Gallimard, 1991
- Étoile errante.* – Paris : Gallimard, 1992
- Pawana.* – Paris : Gallimard, 1992
- Diego et Frida.* – Paris : Stock, 1993
- La quarantaine.* – Paris : Gallimard, 1995
- Poisson d'or.* – Paris : Gallimard, 1996
- La fête chantée.* – Paris : Le Promeneur, 1997
- Hasard ; suivi de Angoli Mala.* – Paris : Gallimard, 1999
- Coeur brûlé et autres romances.* – Paris : Gallimard, 2000
- Révolutions.* – Paris : Gallimard, 2003
- L'Africain.* – Paris : Mercure de France, 2004
- Ourania .* – Paris : Gallimard, 2006
- Raga : approche du continent invisible.* – Paris : Seuil, 2006
- Ballaciner.* – Paris : Gallimard, 2007
- Ritournelle de la faim.* – Paris : Gallimard, 2008

Verk på engelska

The Interrogation / translated from the French by Daphne Woodward. – New York : Atheneum, 1964. – Translation of *Le procès-verbal*

Fever / translated from the French by Daphne Woodward. – New York : Atheneum, 1966. – Translation of *La fièvre*

The Flood / translated from the French by Peter Green. – London : H. Hamilton, 1967. – Translation of *Le déluge*

Terra Amata / translated from the French by Barbara Bray. – London : Hamilton, 1969 ; New York : Atheneum, 1969. – Translation of *Terra amata*

The Book of Flights : an Adventure Story / translated from the French by Simon Watson Taylor. – London : Cape, 1971 ; New York : Atheneum, 1972. – Translation of *Le livre des fuites*

War / translated from the French by Simon Watson Taylor. – London : Cape, 1973 ; New York : Atheneum, 1973. – Translation of *La guerre*

The Giants / translated from the French by Simon Watson Taylor. – London : Cape, 1975 ; New York : Atheneum, 1975. – Translation of *Les géants*

The Mexican Dream, or, The Interrupted Thought of Amerindian Civilizations / translated by Teresa Lavender Fagan. – Chicago : University of Chicago Press, 1993. – Translation of *Le rêve mexicain ou la pensée interrompue*

The Prospector / translated from the French by Carol Marks. – Boston : David R. Godine, 1993. – Translation of *Le chercheur d'or*

Onitsha / translated by Alison Anderson. – Lincoln : University of Nebraska Press, 1997. – Translation of *Onitsha*

The Round & Other Cold Hard Facts = La ronde et autres faits divers / translated by C. Dickson. – Lincoln : University of Nebraska Press, 2002. – Translation of *La ronde et autres faits divers*

Wandering Star : a Novel / translated by C. Dickson. – Willimantic, CT : Curbstone Press, 2004. – Translation of *Étoile errante*

Verk på svenska

Rapport om Adam / [till svenska av Aslög Davidson]. – Stockholm : Geber, 1964. – Ny utg. 1968. – Orig:s titel: *Le procès-verbal*

Febern / till svenska av C.G. Bjurström. – Stockholm : Geber, 1966. – Orig:s titel: *La fièvre*

Syndafloden / till svenska av C.G. Bjurström. – Stockholm : Geber, 1968. – Orig:s titel: *Le déluge*

Terra amata : roman / till svenska av Ulla Bruncrona. – Stockholm : Geber, 1969. – Orig:s titel: *Terra amata*

Jordisk extas : [essäer] / till svenska av Eva Alexanderson. – Stockholm : Geber, 1969. – Orig:s titel: *L'extase matérielle*.

Flykternas bok : äventyrsroman / till svenska av Ulla Bruncrona. – Stockholm : Geber, 1970. – Orig:s titel: *Le livre des fuites*

Kriget : roman / till svenska av Ulla Bruncrona. – Stockholm : AWE/Geber, 1974. – Orig:s titel: *La guerre*

Färder i andra riken / övers. av Ulla Bruncrona. – Stockholm : AWE/Geber, 1979. – Orig:s titel: *Voyages de l'autre côté*

Mondo och andra berättelser / till svenska av Ulla Bruncrona. – Stockholm : AWE/Geber, 1981. – Orig:s titel: *Mondo et autres histoires*

Öken / till svenska av Ulla Bruncrona. – Stockholm : AWE/Geber, 1984. – Orig:s titel: *Désert*

Skattsökaren / översättning av Ulla Bruncrona. – Stockholm : AWE/Geber, 1990. – Orig:s titel: *Le chercheur d'or*

Vandrande stjärna / översättning: Ulla Bruncrona. – Stockholm : Norstedt, 1995. – Orig:s titel: *Étoile errante*

Afrikänen / översättning av Ulla Bruncrona. – Stockholm : Grate, 2005. – Orig:s titel: *L'Africain*

Allt är vind / översättning av Ulla Bruncrona. – Stockholm : Grate, 2007. – Orig:s titel: *Révolutions*

Raga : att nalkas den osynliga kontinenten / översättning av Ulla Bruncrona. – Stockholm : Grate, 2008. – Orig:s titel: *Raga* : approche du continent invisible

Verk på tyska

- Das Protokoll : Roman* / Aus dem Französischen von Rolf und Hedda Soellner. – München : Piper, 1965. – Originaltitel: Le procès-verbal
- Die Sintflut : Roman* / Aus dem Französischen von Rolf und Hedda Soellner. – München : Piper, 1968. – Originaltitel: Le déluge
- Terra amata : Roman* / Aus dem Französischen von Rolf und Hedda Soellner. – München : Piper, 1970. – Originaltitel: Terra amata
- Das Fieber : Erzählungen* / Aus dem Französischen von Rolf und Hedda Soellner. – München : Piper, 1971. – Originaltitel: La fièvre
- Der Krieg : Roman* / Aus dem Französischen von Rolf und Hedda Soellner. – Frankfurt (am Main) : S. Fischer, 1972. – Originaltitel: La guerre
- Der Goldsucher : Roman* / Aus dem Französischen von Rolf und Hedda Soellner. – Köln : Kiepenheuer u. Witsch, 1987. – Originaltitel: Le chercheur d'or
- Mondo : Erzählungen* / Aus dem Französischen von Rolf und Hedda Soellner. – München : List, 1988. – Originaltitel: Mondo et autres histoires
- Der mexikanische Traum* / Aus dem Französischen von Rolf und Hedda Soellner. – München : List, 1989. – Originaltitel: Le rêve mexicain ou la pensée interrompue
- Wüste : Roman* / Aus dem Französischen von Uli Wittmann. – Köln : Kiepenheuer u. Witsch, 1989. – Originaltitel: Désert
- Onitsha : Roman* / Aus dem Französischen von Uli Wittmann. – Köln : Kiepenheuer und Witsch, 1993. – Originaltitel: Onitsha
- Diego und Frida* / Aus dem Französischen von Uli Wittmann. – München : Hanser, 1995. – Originaltitel: Diego et Frida
- Fliehender Stern* : Roman / Aus dem Französischen von Uli Wittmann. – Köln : Kiepenheuer und Witsch, 1996. – Originaltitel: Étoile errante
- Ein Ort fernab der Welt : Roman* / Aus dem Französischen von Uli Wittmann. – Köln : Kiepenheuer und Witsch, 2000. – Originaltitel: La quarantaine
- Fisch aus Gold : Roman* / Aus dem Französischen von Uli Wittmann. – Köln : Kiepenheuer und Witsch, 2003. – Originaltitel: Poisson d'or
- Revolutionen : Roman* / Aus dem Französischen von Uli Wittmann. – Köln : Kiepenheuer und Witsch, 2006. – Originaltitel: Révolutions
- Der Afrikaner* / Aus dem Französischen von Uli Wittmann. – München : Hanser, 2007. – Originaltitel: L'Africain

Litteratur i urval

- Lhoste, Pierre, *Conversations avec J.M.G. Le Clézio*. – Paris : Mercure de France, 1971
- Brée, Germaine, *Le monde fabuleux de J.M.G. Le Clézio*. – Amsterdam : Rodopi, 1990
- J.M.G. Le Clézio* / textes réunis par Gabrielle Althen. – Marseille : Sud, 1990
- Onimus, Jean, *Pour lire Le Clézio*. – Paris : PUF, 1994
- Cortanze, Gérard de, *J.M.G. Le Clézio : le nomade immobile*. – Paris : Éd. du Chêne, 1999
- Chung, Ook, *Le Clézio : une écriture prophétique*. – Paris : Imago, 2001
- Jollin-Bertocchi, Sophie, *J.M.G. Le Clézio : l'érotisme, les mots*. – Paris : Kimé, 2001
- Rimpau, Laetitia, *Reisen zum Ursprung : das Mauritius-Projekt von Jean-Marie Gustave Le Clézio*. – Tübingen : Niemeyer, 2002
- Jarlsbo, Jeana, *Écriture et altérité dans trois romans de J.M.G. Le Clézio : Désert, Onitsha et La quarantaine*. – Lund : Romanska institutionen, Univ., 2003
- Lectures d'une oeuvre J.-M.G. Le Clézio* / collectif coordonné par Sophie Jollin-Bertocchi et Bruno Thibault ... – Nantes : Du Temps, 2004
- Kastberg Sjöblom, Margareta, *L'écriture de J.M.G. Le Clézio : des mots aux thèmes*. – Paris : Honoré Champion, 2006
- Salles, Marina, *Le Clézio : notre contemporain*. – Rennes : Presses Universitaires de Rennes, 2006
- Suzuki, Masao, *J-MG Le Clézio : évolution spirituelle et littéraire : par-delà l'Occident moderne*. – Paris : L'Harmattan, 2007